

7.SINIF SOSYAL 6.ÜNİTE

ETKİN VATANDASLIK

FULL TEKRAR

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

- Demokrasi, halk egemenliğine dayanan yönetim şeklidir. Demokrasi kelimesi Yunancadan gelir. Demos kelimesi halk ve krasi kelimesi de iktidar anlamına gelmektedir.
- Günümüz demokrasisinin temelleri Eski Yunan toplumuna dayanmaktadır. Eski Yunan'da merkezî bir devlet yoktu. Yunan Devleti birbirinden bağımsız site adı verilen şehir devletleri halinde örgütlenmişti.
- Bu sitelerde halk agora adı verilen meydanda toplanıp bir meclis oluşturuyordu. Yasaları kabul eden, savaşa, barışa ve vergi toplanmasına karar veren organ agora adı verilen bu meclisti. Meclise sadece şehrin mahallelerinden seçilen hür erkek yurttaşlar katılabiliyordu. Bu uygulama tarihte bilinen ilk demokrasi uygulamasıdır.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

On İki Levha Kanunları

- MÖ 5. yüzyılda Roma Cumhuriyeti'nde On iki Levha Kanunlarında vatandaşlık hukuku ile devlet vatandaş ilişkileri düzenlenmiştir.
- Bu çalışmayla devlet ve toplum düzeni, bürokratik ilişkiler, halkın görev ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Magna Carta

- 1215 yılında İngiltere'de ilan edilen "Magna Carta" ile ilk kez kralın yetkileri sınırlandırılmış, krala ait bazı yetkiler soylulara dağıtılmıştır.
- Bu yetkilere sahip olan soyluların da halka bazı hak ve özgürlükler tanıması

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Haklar Bildirisi

- ▶ 1689 yılında İngiltere'de ilan edilen "Haklar Bildirisi" ile kralın bazı yetkileri sınırlandırılmış soylulara ve diğer vatandaşlara bazı hak ve özgürlükler tanınması öngörülmüştür.

Fransız İhtilali

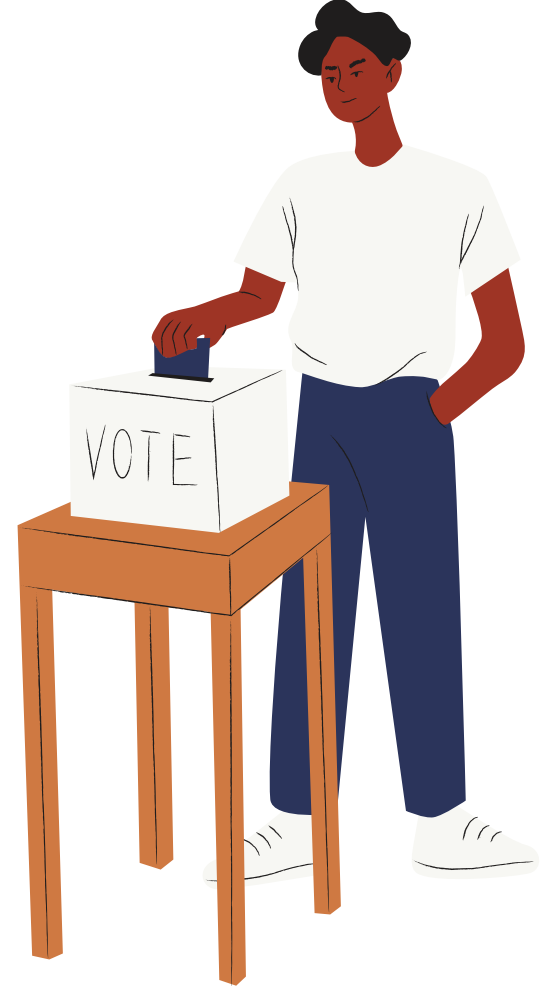
- ▶ 1789'da Fransız İhtilali ile Fransa'da mutlak monarşi yıkılmış yerine cumhuriyet yönetimi kurulmuştur.
- ▶ Fransız ihtilali ile birlikte adalet, özgürlük, bağımsızlık ve milliyetçilik gibi kavramlar yaygınlaşmış ve demokrasinin temeli olan ulusal egemenlik fikri önem kazanmaya başlamıştır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

- ▶ Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında yayımlanan "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" ile devletler bireylere tanınan hak ve özgürlükleri güvence altına almak için anlaşma sağlamışlardır.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

- **Doğrudan Demokrasi:** Halkın devleti yönetme yetkisini doğrudan kullandığı demokrasi türüdür. Eski Yunan'da olduğu gibi halkın agora adı verilen mecliste toplanıp oy kullanarak karar vermesi doğrudan demokrasidir.
- **Temsili Demokrasi:** Temsili demokrasi türünde halk kendisini temsil edecek kişileri seçer, o kişiler halk adına halk için kararlar alır. Meclis bir kararı almakta zorlanır ve kendi içinde uyuşmazlığa düşerse bu yetkiyi halka verir. Halk oylaması yani referandum yapılarak karar alınır.
- **Referandum** (halk oylaması) yarı doğrudan demokrasi uygulamasıdır.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

PPDemokrasinin temel ilkelerini uygulayan, geliştiren ve koruyan devletler "demokratik devlet" olarak nitelendirilmektedir. Bir devletin demokratik bir nitelik kazanması için; milli egemenlik, özgürlük, eşitlik, katılım ve çoğulculuk ilkelerini uygulaması gerekmektedir.

Demokrasinin Temel İlkeleri

Milli Egemenlik

- ▶ Devleti yönetme yetkisinin yani egemenliğin millete ait olmasına "Milli egemenlik" denir.
- ▶ Halk, egemenliğini seçimler aracılığıyla kullanır. Halk seçimlere katılarak cumhurbaşkanı ve milletvekillerini seçerek devlet yönetiminde aktif rol almaktadır.

Özgürlük

- ▶ Özgürlük insanların en temel haklarından biridir. Demokrasi yönetimlerinde bireyler düşüncelerinde ve davranışlarında özgürdür.
- ▶ Özgürlüğün benimsendiği demokratik devletlerde bireyler herhangi bir kısıtlamaya veya zorlamaya bağlı olmaksızın düşüncelerini açıklayabilirler ve başka kişilerin istedikleri davranışları yapabilirler.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Demokrasinin Temel İlkeleri

Katılım

- ▶ Demokratik yönetimde vatandaşlar yöneticilerin belirlenmesi amacıyla yapılan seçimlerde oy vererek seçme hakkını, seçimlerde aday olarak seçilme hakkını kullanırlar.
- ▶ Bunun yanında yöneticilerin kararlarında etkili olmak ve topluma fayda sağlamak amacıyla dernek ve vakıflar gibi sivil toplum kuruluşları kurarlar. Bu sayede ülke yönetiminde aktif olarak rol alırlar.

HOCA
NOTU

Referandum (halk oylaması) vatandaşların katılım hakkını kullanma yöntemlerinden biridir.

Çoğulculuk

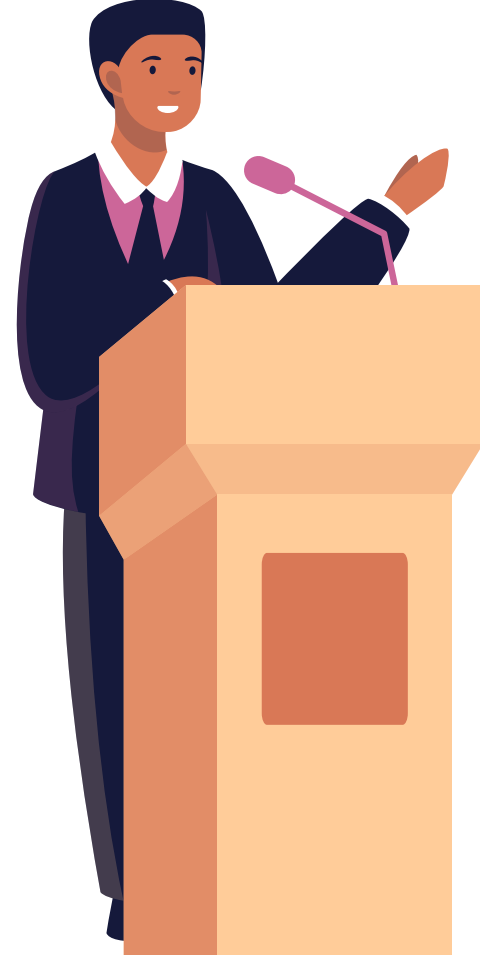
- ▶ Halkın farklı seçenekler içerisinde istediği siyasi partiye oy verme durumuna çoğulculuk denir.
- ▶ Demokratik devletlerde aynı fikirlere sahip olan insanlar bir araya gelerek siyasi partiler kurarlar.
- ▶ Birden çok siyasi parti sayesinde farklı siyasi düşünceler kendilerini ifade etme imkânı bulabilir.

Eşitlik

- ▶ Demokratik yönetimlerde bireyler arasında din, dil ve ırk fark etmeksizin eşitlik prensibi vardır. Hiç kimseye ayrıcalık tanınmaksızın tüm vatandaşlar kanun önünde eşittir.
- ▶ Eşitlik ilkesi hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Eşitliğin uygulandığı ülkelerde devletin sunduğu hizmetlerden vatandaşlar eşit şekilde yararlanır.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

- Demokratik devletlerde insan haklarına saygı duyulmaktadır. Ayrıca halkın ihtiyaçları devlet tarafından ücretsiz bir şekilde karşılanmakta yani Sosyal Devlet ilkesi uygulanmaktadır.
- Bilge Kağan Yazıtı'nda yer alan "Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım. Çıplak milleti giydirdim, fakir milleti zengin ettim. Başka milletler arasında onları pek üstün kıldım." ifadesi Orta Asya Türk devletlerinde sosyal devlet ilkesinin uygulandığına kanıt olarak gösterilebilir.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Türk Tarihinde Demokrasi

Orta Asya Türkleri

- ▶ Orta Asya Türklerinde devlet Töre adı verilen yazısız hukuk kurallarıyla yönetilmiştir.
- ▶ Eski Türk devletlerinde adalet bir devlet töresiydi. Devletin başı olan Hakan bile kanuna aykırı davrandığında cezalandırılmıştır.
- ▶ Türk kültüründe akıl toplama anlamına gelen "meşveret" kavramı vardır. Akıl toplama durumu da kurultayda yapılır. Kurultayda devletin siyasi, askeri ve ekonomik konuları ile ilgili görüşmeler yapıp kararlar alınır.

Sened-i İttifak

- ▶ 1808'de Osmanlı Devleti'nde padişah II. Mahmud ile toprak ağası olan ayanlar arasında Sened-i ittifak imzalanmıştır.
- ▶ Sened-i İttifak ile ilk kez padişahın otoritesi sarsılmış ve hukuk devletine geçişte ilk adım atılmıştır.

DEMOKRASİNİN SERÜVENİ

Tanzimat ve Islahat Fermanı

- ▶ Tanzimat Fermanı Türk tarihinde kanun üstünlüğüne geçişte atılan ilk adımdır. Eşitlik ilkesinin ön plana çıkarıldığı fermanla halkın can, mal ve namus güvenliğinin sağlanacağı vurgulanmıştır.
- ▶ Islahat Fermanı ile Müslümanlar ve gayrimüslimler her alanda eşit hale getirilmek istendiyse de gayrimüslimlere daha fazla hak verilmesi sebebiyle tepkiyle karşılanmıştır.

Meşrutiyetin İlanı

- ▶ 1876'da I. Meşrutiyetin ilanı ile ilk anayasa (Kanun-ı Esasi) hazırlanmış ve kanun önünde eşitlik ve birey haklarının anayasa güvencesine alınması sağlanmıştır.
- ▶ Bu dönemde Osmanlı Devleti'nde halk ilk kez seçme ve seçilme hakkını kullanmıştır. Halk tarafından seçilen meclise "Meclis-i Mebusan" adı verilmiştir.
- ▶ II. Meşrutiyet'in ilanı (24 Temmuz 1908) ile Osmanlı Devleti'nde parlamenter yönetime geçilmiş ve halk seçme seçilme hakkını kullanarak seçimlere katılmıştır.

ATATÜRK'TEN MİLLETİMİZE ARMAĞAN

- Mustafa Kemal Atatürk, yaptığı çalışmalarla ülkemizde Cumhuriyet'in ve demokrasinin yerleşmesini sağlamıştır.
- Osmanlı Devleti'ndeki birçok aydın gibi Mustafa Kemal Atatürk de Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı hürriyet, özgürlük ve ulusal egemenlik gibi kavramlardan etkilenerek demokratik bir kişilik yapısı kazanmıştır. Bu durum Mustafa Kemal'in Millî Mücadele Dönemi ve sonrasında demokratik çalışmalar yapmasında etkili olmuştur.

ATATÜRK'TEN MİLLETİMİZE ARMAĞAN

Mustafa Kemal Atatürk'ün Demokrasinin Gelişmesi İçin Yaptığı Çalışmalar

Millî Mücadele Dönemi

- ▶ Amasya Genelgesi'nde "Milletin istiklalini, milletin azim ve kararı kurtaracaktır." kararının alınması.
- ▶ Sivas'ta toplanacak olan kongreye bütün sancaklardan halkın güvenini kazanmış üç delegenin seçilerek katılmasının istenmesi.
- ▶ Erzurum Kongresi kararlarında "Millî kuvvetleri etkin, millî iradeyi hâkim kılmak esastır." maddesine yer verilmesi.
- ▶ Sivas Kongresi'nde İrade-i Milliye (Millî İrade) adıyla bir gazete çıkartılması.
- ▶ Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye (Millî Egemenlik) gazetesinin yayın hayatına başlaması.
- ▶ Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin kapatılmasıyla Ankara'da TBMM'nin açılması.
- ▶ 1921 Anayasası'nın Kabul edilmesi.

Cumhuriyet Dönemi

- ▶ Saltanatın kaldırılması
- ▶ Cumhuriyetin ilan edilmesi
- ▶ Halk Fırkası'nın kurulması
- ▶ Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması
- ▶ Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması
- ▶ Medeni Kanun'un Kabul edilmesi
- ▶ Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi

**HOCA
NOTU**

Medeni Kanun'un kabulü (17 Şubat 1926) ile evlilik, boşanma, miras gibi toplumsal alanlarda kadın-erkek eşitliği sağlanarak önemli bir demokratik gelişme gerçekleştirilmiştir.

⚠ ÖNEMLİ

ATATÜRK'TEN MİLLETİMİZE ARMAĞAN

- Meclis-i Mebusanın kapatılıp dağıtılmasıyla 23 Nisan 1920'de TBMM açılmıştır.
- TBMM'ye katılacak milletvekilleri için ülke genelinde seçimler yapılmıştır. Dağıtılan Mebusan Meclisi milletvekilleri ise doğrudan TBMM'ye kabul edilmiştir.
- TBMM'nin açılmasıyla ulusal egemenlik ilkesi gerçekleşmiş ve demokratik özelliklere sahip yeni bir devletin temelleri atılmıştır.
- 20 Ocak 1921 tarihinde TBMM tarafından hazırlanan Teşkilat-i Esasiye (1921 Anayasası) ile egemenlik hakkı millete verilmiştir.

ATATÜRK'TEN MİLLETİMİZE ARMAĞAN

- 1 Kasım 1922 tarihinde saltanatın kaldırılmasıyla devletin yönetim şekli ve devlet başkanlığı gibi sorunlar ortaya çıkmıştır.
- Millî Mücadele Dönemi'nde ulusal egemenlik fikri Türk halkı tarafından kabul görmeye başlamıştır. Atatürk bu doğrultuda 29 Ekim 1923'te cumhuriyeti ilan ederek millî egemenliği kurumsallaştırmıştır.
- Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra yapılan çalışmalarla birlikte temel hak ve özgürlükler yasalarla güvence altına alınmış ve herkesin hukuk önünde eşit olması sağlanmıştır. Bu nedenle cumhuriyetin ilanı demokrasi yolunda atılan en önemli adımdır.

ATATÜRK'TEN MİLLETİMİZE ARMAĞAN

Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

- Millî Mücadele yıllarında Anadolu Müdafaa-i Hukuk Grubunu kuran Mustafa Kemal Atatürk daha sonra bu gruba Halk Fırkası adını vermiştir. 9 Eylül 1923'de kurulan Halk Fırkası, 1924'de Cumhuriyet Halk Fırkası ismini almıştır. 1935'ten itibaren Cumhuriyet Halk Partisi adıyla siyasi hayatına devam etmiştir.
- Demokrasi kavramının benimsenmesi, hükümetin denetlenmesi, farklı fikirlerin meclise yansması ve halkın seçme hakkını tam anlamıyla kullanabilmesi için birden fazla partinin varlığı şarttı. Bu durumun farkında olan Atatürk çok partili hayata geçiş denemeleri yapmıştır.
- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924) Kazım Karabekir başkanlığında kurulmuştur. Ülkemizin doğusunda meydana gelen bir ayaklanmada partinin etkili olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır. Böylece ilk çok partili hayata geçiş denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

ATATÜRK'TEN MİLLETİMİZE ARMAĞAN

Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

- Çok partili hayata geçişin ikinci denemesi ise Ali Fethi Okyar tarafından kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası'dır.
- İnkılap ve cumhuriyet karşıtları partide toplanmaya başlayınca Fethi Okyar partiyi feshetmiştir.
- Böylece çok partili yaşama geçişin ikinci denemesi de başarısızlıkla sonuçlanmıştır.
- Atatürk Dönemi'nde çok partili hayata geçiş denemelerinin yapılması Mustafa Kemal Atatürk'ün demokrasiye önem verdiğinin göstergesidir.
- 1946 yılına kadar çok partili hayata geçiş denemesi yapılmamıştır. 1946 yılında Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından Demokrat Parti kurulmuştur. Demokrat Parti'nin katıldığı 1946 seçimlerinden sonra kesintisiz çok partili siyasi hayata geçiş yapılmıştır.

CUMHURİYETİMİ SEVİYORUM

- Bir devletin nasıl yönetileceğini belirten, kişi hak ve özgürlüklerini düzenleyen, yasama, yürütme ve yargı güçlerinin nasıl kullanılacağını belirten yasalar bütününe anayasa denir.

**HOCA
NOTU**

Anayasal bir yönetim yasama, yürütme ve yargı organlarında oluşur. Anayasa çıkarılan kanunlara temel oluşturur. Hiçbir kanun anayasaya aykırı olamaz.

- Anayasa demokratik devletlere hukuk devleti niteliği kazandırır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde sırasıyla, 1921 Anayasası, 1924 Anayasası, 1961 Anayasası ve 1982 Anayasası hazırlanıp uygulanmıştır.

BİLGİ

Günümüzde yürürlükte olan anayasa 1982 Anayasası'dır.

- Ülkemizde kabul edilen bütün anayasalarda devleti yönetme yetkisi yani egemenlik hakkı millete verilmiştir.
- 1982 Anayasası'nın ilk üç maddesinde yer alan; devletin şekli, cumhuriyetin nitelikleri, devletin bütünlüğü, resmi dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti gibi hükümler dördüncü madde ile değiştirilemeyeceği ve değiştirilmesinin teklif dahi edilemeyeceği belirtilmiştir.
- Anayasamızın 2.maddesi ile Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri açıkça belirtilmiştir. Bu nitelikler dördüncü madde ile koruma altına alınmıştır.

T.C. Anayasası

MADDE 2

- "Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir."

CUMHURİYETİMİ SEVİYORUM

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Temel Nitelikleri

Demokratik Devlet

- ▶ Demokrasi, hâkimiyetin millete ait olduğu bir siyasi rejimdir. Bu nedenle demokratik devletlerde yöneticiler seçimle iş başına gelirler. Vatandaşlar seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Herkesin eşit oy hakkı vardır. Seçimlerde oy kullanma gizli, oyların sayımı açık olarak yapılır. Millet sahip olduğu egemenlik hakkını temsilcileri olan milletvekilleri aracılığıyla kullanır.
- ▶ Demokratik devletlerde egemenliğin kullanılması kısıtlanamaz, bir kişiye, bir zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç kimse veya hiçbir organ kaynağını anayasa ve yasalardan almayan bir yetki kullanamaz, uygulama yapamaz.

Laik Devlet

- ▶ Laiklik din ve devlet işlerinin ayrı yürütülmesi ile birlikte akıl ve bilimin rehber alınmasıdır. Laik devletlerde vatandaşların din, vicdan ve ibadet özgürlüğü vardır.
- ▶ Laikliğin benimsendiği devletlerde hiç kimse din ve inancından dolayı kınanamaz, suçlanamaz.

Hukuk Devleti

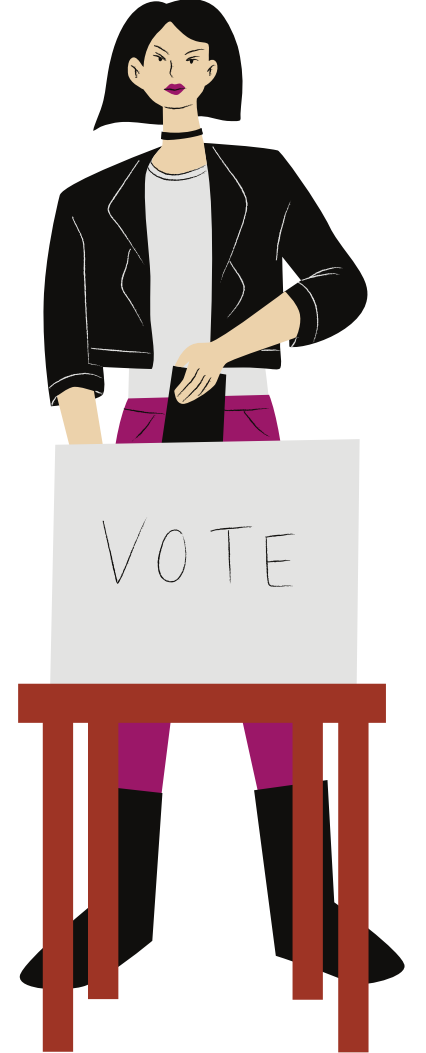
- ▶ Yetkili devlet organları tarafından ortaya çıkarılan kuralların tümüne hukuk denir. Hukuk devletlerinde yasalar anayasaya aykırı olamaz. Ülkemizde yasaların anayasaya uygunluğunu Anayasa Mahkemesi denetler. Yasaların yürütülmesini sağlayacak olan yürütme yani idare kurumunu da bağımsız yargı kurumu olan Danıştay tarafından denetlenir. Bağımsız mahkemeler bireylerin birbirleriyle ya da devlet kurumları ile olan uyuşmazlıklarının çözümünde görev alır.
- ▶ Hukuk devletlerinde kimseye ayrıcalık tanınmaz, kanunlar karşısında herkes eşittir. Herkes hakkını aramak için mahkemelere başvurabilir. Ülkemizde yargı bağımsızlığı vardır. Bu durum ülkemizin hukuk devleti olduğunun göstergesidir.

Sosyal Devlet

- ▶ Sosyal devlet ilkesi vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunduğu, herkesin eşit kabul edildiği halkın ihtiyaçlarının adaletli bir şekilde karşılandığı devlet anlayışdır.
- ▶ Sosyal devletler halkın ekonomik, sosyal, eğitim ve sağlık gibi ihtiyaçlarını karşılayarak toplumsal refah düzeylerini arttırmakla yükümlüdür.

HÂKİMİYET MİLLETİNDİR

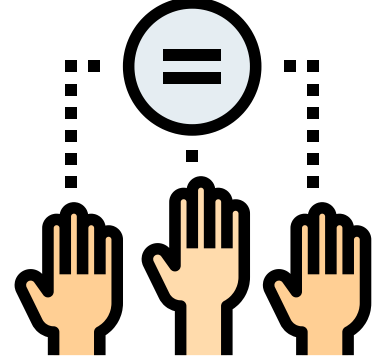
- Demokrasiyi hayatının her alanında uygulayan, farklı düşüncelere saygılı, barışçıl, hoşgörölü ve eşitlikçi yaklaşıma sahip kişiler demokratik vatandaş olarak adlandırılmaktadır.
- Demokrasi, devlet yönetiminde halkın söz sahibi olmasıdır. Demokratik devletlerde insanların temel hak ve özgürlükleri anayasa ile güvence altına alınmıştır.
- Demokrasi kavramının tam anlamıyla benimsenmesi için okulda, evde ve toplum içerisinde farklı görüş ve düşüncelere saygı gösterilmelidir.

HÂKİMİYET MİLLETİNDİR

Ailede Demokrasi

- ▶ Aile içerisinde alınan kararlarda tüm bireylerin söz hakkına sahip olması.
- ▶ Aile düzeninin sağlanması için uyulması gereken kuralların aile bireyleri tarafından ortak karar ile belirlenmesi.
- ▶ Aile bireylerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirerek birbirlerine karşı saygılı olmaları.

Okulda Demokrasi

- ▶ Okul, sınıf ve kulüp başkanlarının seçimle belirlenmesi.
- ▶ Öğrencilerin sınıf ortamında farklı düşüncelere saygı göstermeleri.
- ▶ Öğrencilerin okul meclislerine üye olabilmeleri.
- ▶ Demokrasi kulübünün yaptığı çalışmalar.

Toplumda Demokrasi

- ▶ Vatandaşların genel ve yerel seçimlerde oy kullanmaları.
- ▶ Vatandaşların yapılan seçimlerde aday olabilmeleri.
- ▶ Sosyal faaliyetlerde farklı görüş ve düşüncelere saygı gösterilmesi.
- ▶ Toplum içerisinde dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımcılığının bulunmaması.

HÂKİMİYET MİLLETİNDİR

- Demokrasinin benimsendiği ülkelerde yöneticiler halk tarafından seçilir ve farklılıklara saygı esastır.
- Demokrasiyle yönetilen ülkelerde ulusal egemenlik benimsendiği için yargı ve ordunun siyasete herhangi bir müdahalede bulunmaması önemlidir.
- Sivil iktidarın sahip olduğu yönetime el koyan darbe yönetimi seçimle gelen meclisi kapatır ve meclisin seçtiği hükümeti devirir. Yerine kendi yasama ve yürütme organlarını getirir ve rejimi yeniden oluşturur.
- Demokrasi ve çağdaşlaşma yolunda ilerlemeye çalışan ülkemizde 1960, 1971 ve 1980 askerî darbeleri yapılmış, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasıyla demokrasi tüm yönleriyle zarar görmüştür.
- 15 Temmuz Hain Darbe Girişimi 15 Temmuz hain darbe girişimi ülkemizde demokrasiyi, toplum düzenini ve ülke bütünlüğünü ortadan kaldırmak amacıyla yapılmıştır.

